

KANON NORDISK

Den nationale litteraturkanon i et nordisk arkipelag

Af Jakob Stougaard-Nielsen

2025 blev et kanonår for dansk litteratur. Med opdateringen af den officielle litteraturkanon for gymnasierne fra 2005 blev der lagt vægt på kønsbalance, et bredere nordisk perspektiv og mere frihed til underviserne. Den nye obligatoriske liste på syv forfatterskaber inkluderer både eksisterende danske kanonforfattere som Ludvig Holberg, H.C. Andersen og Henrik Pontoppidan og nye navne som Søren Kierkegaard, Inger Christensen og Tove Ditlevsen, og den afspejler et ønske om at modernisere og diversificere den litterære arv, som unge danskere skal møde i undervisningen. Litteraturkanonen indeholder også en bruttoliste, som nu består af 28 forfatterskaber og 2 genrekategorier (rigsfællesskabets mundtlige traditioner, herunder folkeviser, folkeeventyr, sagn, myter og kvad fra Danmark, Grønland og Færøerne, og de islandske sagaer). Af dem skal lærerne på de danske gymnasier vælge 12 til deres undervisning.

Børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye udtalte ved lanceringen, at denne litteraturkanon skulle ses som en "åndelig oprustning i dansk og nordisk kultur" (UVM, 2025). Formuleringen understreger en politisk bevidsthed om en sådan kanons traditionelle betydning som et "kulturelt mindested", hvor en national kultur og identitet bliver konstrueret, vedligeholdt og forhandlet. Men tilføjelsen af "nordisk kultur" som en del af den "åndelige oprustning" i Danmark viser samtidig en verdensvendthed, sikkert motiveret af disse års repositionering af Europa og Norden i en ny geopolitisk virkelighed, hvor de nordiske lande er rykket tættere sammen. En ny æra, der har

resulteret i militær oprustning og en udvidelse af NATO til nu at omfatte hele Norden med Finlands og Sveriges indtrædelse i henholdsvis 2023 og 2024.

I denne artikel vil jeg undersøge og perspektivere denne verdensvendthed. Hvor verdensvendthed kunne forstås som de muligheder, den kanoniserede litteratur tilbyder vores og de studerendes ageren i en verden udenfor, vil jeg her i første omgang undersøge, hvordan den nye kanon flugter med internationale perspektiver på dansk og nordisk litteratur. Dette verdensvendte perspektiv sammenholder undervisningen i nordisk litteratur uden for Danmark, en samtidig tendens til forskning i nordisk og ikke blot nationale litteraturer og en intensiveret interesse for nordisk litteratur uden for regionen over en længere periode. Jeg vil argumentere for, at disse perspektiver på en nordisk, verdensvendt litteratur er kommet en national åndelig oprustning i forkøbet og dermed kan være med til at understøtte arbejdet med den nye kanon i undervisningen.

Mit eget blik på den danske litteraturkanon og på nordisk litteratur mere generelt er knyttet til min som forsker og underviser i nordisk litteratur ved et universitet i Storbritannien. Dette giver selvfølgelig visse begrænsninger i forhold til nuancerne i en diskussion af nordisk litteratur uden for Norden, men tilbyder forhåbentligt nogle erfaringer fra et globalt sprogområde, hvor dansk og nordisk litteratur og kultur har oplevet en opmærksomhed uden fortilfælde over de seneste to årtier, som kunne lede til nye måder at betragte en udvidet og verdensvendt litteraturkanon på.

Den nærværende artikel tager udgangspunkt i begrebet *accessible difference* – en form for tilgængelig forskellighed eller fremmedhed – som jeg har brugt til at beskrive tendenser i en samtidig britisk fascination af nordisk kultur og litteratur; af alt lige fra danske tv-serier og hygge til den svenske velfærdsmodel, norsk friluftsliv og autofiktion (Stougaard-Nielsen, 2016). Det er en fascination, der ikke blot handler om eksotisme, men om en oplevelse af noget, der både ligner og adskiller sig fra det vel-

kendte, som en fremmedhed, man finder hos sig selv, i sin kultur og sit samfund, der kan give anledning til forskellige former for selviscenesættelser, adaptationer, hybrider og kritik. Således er det også et begreb, der inspireret af Julia Kristeva (1991) forstår mødet med litteraturen som et møde med den fremmede i os selv. En sådan "tilgængelig forskellighed" kunne også siges at være central i den studerendes møde med litteraturen og verden – såvel den danske elevs som den britiske studerendes møde med den nordiske litteratur. I undervisningen i nordisk litteratur ved University College London (UCL; et af blot to universiteter i Storbritannien, hvor der stadig bliver undervist og forsket i nordiske eller skandinaviske studier) har jeg erfaret, hvordan denne dobbelte oplevelse – det genkendeligt hjemlige i mødet med det fremmede – skaber engagement, fordrer kreativitet og refleksion hos studerende fra mange forskellige kulturelle baggrunde.

Et eksternt blik forståelse af litteratur fra Norden som præget af "tilgængelig forskellighed" har haft indflydelse på mit perspektiv på en nu mere åben, dynamisk litteraturkanon som den danske. Med udgangspunkt i Aleida Assmanns skelnen mellem kanon og arkiv argumenterer jeg for, at et egentligt verdensvendt arbejde med den danske litteraturkanon må tage udgangspunkt i en *uncanny canon* – en kanon, der netop er både hjemlig og fremmed på én gang, og som kan rumme den mangfoldighed og nødvendige forhandling, der kendetegner ikke blot nordisk litteratur i dag men også den virkelighed, vores elever og studerende møder. En sådan kanon kan ikke blot styrke eller "opruste" den kulturelle identitet i Norden men også åbne for nye perspektiver i en tidssvarende litteraturundervisning.

Artiklen er en bearbejdet, opdateret og udbygget version af et oplæg, jeg blev inviteret til at give til kanonudvalget i april 2025. Kanonudvalget, der havde professor Anne-Marie Mai som udvalgsleder, blev nedsat af børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye med den opgave at opdatere danskfagets litteraturkanon på de gymnasiale uddannelser.

Dansk litteratur i global kontekst

I et undergrundstog i London havde jeg nær sat mig på Helle Helles roman *This Should be Written in the Present Tense*, der i 2015 lige var udkommet i Martin Aitkins oversættelse på forlaget Penguin. Den lå ikke der på sædet ved et tilfælde. Organisationen Books on the Underground (som det fremgik af et stort klistermærke på bogen) havde sat sig for at sikre, at heldige rejsende kunne finde bøger rundt omkring i undergrunden, som de så kunne læse i og derefter give videre til den næste. Books on the Underground så det som deres opgave at tilbyde pendlere nye bøger, der kunne give en oplevelse af, at vi trods vores forskelligheder er forbundet gennem historier af en fælles natur (Books on the Underground).

Helle Helle var sikkert uforvarende blevet en af et tiltagende antal danske forfattere, hvis bøger i gode oversættelser rejste ind i det engelske i takt med en hastigt stigende interesse for litteratur i oversættelse. Som vi dokumenterede i forskningsprojektet og antologien *Translating the Literatures of Small European Nations* (2020), steg antallet af titler i oversættelse i Storbritannien fra 2000 til 2012 med hele 69 %, dog i et særdeles ulige internationalt marked, hvor engelsk litteratur vedholdende dominerer som den litteratur, der mest bliver oversat fra, og hvor kun omkring 4 % af publikationerne i Storbritannien oprindeligt er skrevet på et andet sprog end engelsk (Chitnis et al., 2020, s. 2). At de forholdsvis små skandinaviske sprog alle er blandt de 10 sprog, hvorfra der hyppigst oversættes til engelsk skyldes nok den stadige interesse for nordiske klassikere som H.C. Andersen og Astrid Lindgren men også det nordiske krimiboom, der begyndte med oversættelser til engelsk af Stieg Larssons *Millennium*-trilogi i 2009, og den internationale succes for forfattere som norske Karl Ove Knausgård og svenske Fredrik Backman. Hvis vi tæller litteratur oversat fra de nordiske sprog sammen, er det kun fransk og tysk litteratur, der bliver hyppigere oversat til engelsk.

Specielt ny dansk litteratur har de seneste år oplevet en bemærkelsesværdig international succes gennem engelske over-

sættelser. Linea Maja Ernsts *Waist Deep* udkom i 2025 i Sherilyn Hellbergs oversættelse på det traditionsrige forlag Jonathan Cape (der hører under Penguin Random House) og blev anmeldt i *British Vogue* som den tidstypiske millennial-roman, vi alle har ventet på (Jones, 2025). Olga Ravns *Wax Child* udkom på Penguin i Aitkens oversættelse, også i 2025, og på det mindre, kvalitetsbevidste forlag Loli Editions udkom i 2024 – også i Aitkens oversættelse – Fine Gråbøls *What Kingdom*, der blev anmelderrost i *The New Yorker* og *Washington Post*. Loli Editions har også udgivet værker af Harald Voetmann, Olga Ravn, Amalie Smith og Tine Høeg. Disse nyere forfatterskaber viser, at dansk litteratur også har en samtidsstemme, der kan høres og deles internationalt. De tematiserer en "fælles natur", fx med deres opmærksomhed på identitet, krop, teknologi og samfund, og de gør det på en måde, der er både poetisk og politisk. Det er litteratur, der genkendeligt taler ind i internationale diskurser, og som samtidig bevarer en "anderledes" nordisk tone.

Succesen skyldes ikke kun forfatterne, men også dygtige oversættere samt driftige og fantasifulde forlag. Danske forfattere og deres oversættere er løbende blevet nomineret til en af de væsentligste litteraturpriser, The International Booker Prize: Dorthe Nors' *Mirror, Shoulder, Signal* i Misha Hoekstras oversættelse i 2017, *The Employees* af Olga Ravn i 2021 i Aitkens oversættelse, Jonas Eikas *After the Sun* i 2022 oversat af Hellberg, og senest er Solvej Balles *On the Calculation of Volume* (book 1) i Barbara Have-lands oversættelse blevet shortlistet til 2025-pristildelingen. En imponerende regelmæssighed for dansk litteratur på engelsk, der skal ses i sammenhæng med en generel (over)opmærksomhed på nordisk litteratur, hvor den svenske forfatter Ia Genbergs *The Details* blev shortlistet i 2024 (oversat af Kira Josefsson), ligesom norske Jon Fosse blev det i 2022. Andre nominerede nordiske forfattere over de sidste 10 år inkluderer Vigdis Hjorth, Amanda Svensson, Andrzej Tichý, Sara Stridsberg, Jón Kalman Stefánsson, Roy Jacobsen og Aki Ollikainen.

Det er ikke kun den danske samtidsliteratur, der rejser udenlands på en bølge af nordisk succes. Henrik Pontoppidan er blevet nyoversat af Paul Larkin og prist i *The New Yorker* for blandt andet klassikeren *A Fortunate Man*, der beskrives som "et negligeret moderne mesterværk" et "tungt, Gud-inficeret, storladent metafysisk" værk, der undersøger den moderne tids konflikter (Wood, 2019). Pontoppidan, skriver en anden anmelder, er den danske Tolstoy (Jensen, 2018).

Man kan også forestille sig, at inklusionen af Tove Ditlevsen på den nye kanonliste er blevet endnu mere oplagt, ved at et prestigeforlag som Penguin begyndte at genudgive hendes selvbiografiske værker i *Modern Classics*-serien i 2019 i Tiina Nunnallys oversættelser fra 1980'erne. *Københavnertilogien*, der udgøres af bindene *Childhood*, *Youth* og *Dependency* (den sidste i en ny oversættelse ved Michael Favala Goldman), blev en international bestseller, og forlaget bedyrede (foregribende Ditlevsens plads på den nye kanonliste), at Ditlevsen i dag er fejret som en af Danmarks væsentligste forfattere i det 20. århundrede.

Hvordan Ditlevsen opnåede international klassikerstatus med sit "dybdeborende portræt af barndommens pigeliv og kvindelige venskaber, fortalt med levende, lyrisk intensitet", som forlaget skrev i deres blurb til *Childhood*, er dog ikke udelukkende en britisk opfindelse. I 2017 blev Ditlevsen "genopdaget" i Danmark i 100-året for hendes fødsel, og samme år blev jeg af redaktøren for Penguin Modern Classics inviteret til at præsentere en liste med oversete moderne skandinaviske klassikere, som de kunne overveje at udgive. Under indtryk af den igangværende Tove-feber i Danmark kom hun selvfølgelig på min liste. I sin rejsen ind og ud af Danmark fik Ditlevsen endelig sit internationale gennembrud og sin plads i det danske gymnasiepensum – på én og samme tid et forfatterskab, der i Danmark altid har talt direkte til sine vedholdende læsere, og som nu i kraft af sin verdensvendthed bliver delt og reflekteret tilbage over sprogrænser.

Det er dog ikke altid, at den nationale litteratur, der kører på skinner i udlandet, opnår udødelig klassikerstatus i Danmark. Den engelske digter og kritiker Edmund Gosse, der var den første til at oversætte Ibsen til engelsk, påstod i 1880'erne, at mens skandinaviske dramatikere som Ibsen og Bjørnson syntes at være populære i Tyskland, så var det kun Henrik Hertz, der som dramatiker formåede at få succes også uden for Tyskland – og Hertz er formodentlig ikke en forfatter, der er i nærheden af at komme på den danske kanonliste (Gosse, 1880, s. 706). I sit essay om Henrik Hertz fra 1868 nævner Georg Brandes også, at Hertz' skuespil *Kong Renés Datter* (1845) i Amerika var blevet udsendt i over 100.000 trykte eksemplarer (Larsen, 1944, p. 90). Det skete, da et stort svineslagteri ville lægge reklamer for sin virksomhed i alle jernbanevogne og søgte et stykke litteratur, der kunne forhindre de rejsende i blot at smide reklamen ud, når den var læst. På trods af den enorme cirkulation og tilgængelighed på engelsk og på trods af, at stykket er et af de mest spillede med 150 opførelser på Det Kongelige Teater indtil 1921, overlever *Kong Renés Datter* nok kun i dag som grundlag for Tjajkovskijs opera *Iolanta* (1892).

Brandes påpegede i sin tid, at små nationers litteratur sjældent får adgang til den globale scene, og at de forfatterskaber, der endelig rejser udenlands, ikke nødvendigvis er de bedste. I sin artikel om "Verdenslitteratur", der oprindeligt blev udgivet på tysk i 1899, nævner han Andersen og Kierkegaard som eksempler, hvor den første er internationalt kendt, mens den anden er mere betydningsfuld (Brandes, 1902, s. 27). Det ville have glædet Brandes at se Kierkegaard medtaget på den nye kanonliste, idet han på trods af et mere begrænset publikum har vist sig at være en slidstærk international dansk klassikerforfatter på højde med Andersen og Karen Blixen.

Brandes så i Andersens forfatterskab en bred appel i den elementære enkelhed og naivitet, der var at finde i hans eventyr. Hans pointe var, at Andersen ramte noget universelt – noget, som folk i alle lande kunne genkende og føle med. Den samme mekanisme kan i dag ses i den internationale modtagelse af nordisk

krimilitteratur og autofiktion, som med deres transnationale genrekonventioner og tematikker om familie, samfund og identitet appellerer bredt. Det er i dag tydeligere, at litteraturen med den brede internationale appel også fungerer som bølgebryder for den "smallere" litteratur i kraft af den forøgede opmærksomhed på det nordiske forlagsfelt og opbygningen af dynamiske oversætttermiljøer. Det er i samspillet mellem den populære og den smalle litteratur i oversættelse, at dansk og nordisk litteratur de seneste årtier langt har overgået, hvad Brandes kunne have forestillet sig muligt for litteratur skrevet på "små" europæiske sprog.

Internationaliseringen af både de danske og nordiske klassikere og vores samtidslitteratur har givetvis haft indflydelse på, hvilke forfattere og værker der er blevet optaget i den danske litteraturkanon, og kunne med fordel indgå som en del af overvejelserne omkring undervisningen i litteratur. Det er en kanonliste, der er verdensvendt med forfatterskaber, der havde international kvalitet og appel i deres samtid såvel som i dag. I det følgende vil jeg beskrive, hvordan arbejdet med nordisk litteraturundervisning uden for Norden har fordret et særligt blik på, hvad der er vedrørende og centralt i regionens litteratur – et blik, der vil kunne sættes i dialog med udviklingen af inkluderende og dynamiske perspektiver på den danske og nordiske litteraturkanon i undervisningen.

Et u-hyggeligt Norden i litteraturundervisningen

Læsere i udlandet, deriblandt vores studerende, ser først og fremmest ligheder mellem de nordiske lande og i mindre grad deres forskelle. Man er interesseret i alt, der gør Norden til et anderledes sted, måske ovenikøbet et utopisk sted, men også et Norden, hvor man har fortalt særegne historier og haft særskilte udfordringer, der paradoksalt nok får regionen til at ligne andre steder i verden. Jeg har som nævnt kaldt denne tendens i den engelske fascination af Norden, hvor man fokuserer på det genkendelige, der samtidig er besnærende fremmed, for "tilgængelig forskellig-

hed” – en erfaring af noget *uncanny* eller u-hyggeligt i mødet med den nordiske litteratur og kultur.

Vores studerende genkender noget af sig selv og deres erfaringer i det særegne nordiske blik på bl.a. fortællinger, der forhandler familien, nationen, flerkulturelle og kønsidentiteter, klimaforandringer, kolonialisering m.v. Det betyder, at hvad man inden for Norden har negligeret som geografisk perifere litteraturer som den samiske, færøske og grønlandske, fremstår langt mere vedkommende, men stadig u-hyggelige, for en læser uden for Norden. Niviaq Korneliussens *Homo Sapienne*, fx, med dens fremskrivning af queer og kulturelt marginaliserede ungdomsliv i Grønland skrevet på et ”ultraminor” sprog (Moberg & Damosch, 2022) og selvoversat til kolonimagtens hegemoniske sprog, fremstår som mere central samtidslitteratur i et globalt blik, da sådanne livserfaringer deles af læsere overalt – ja, som et eksempel på nordisk verdenslitteratur, kunne man sige, en litteratur, der er præget af tilgængelig forskellighed.

Et sådan u-hyggeligt perspektiv på nordisk litteratur var også udgangspunktet for antologien *Introduction to Nordic Cultures*, som jeg redigerede og skrev sammen med mine kolleger på UCL (se Linds kog & Stougaard-Nielsen). Den udkom på vores universitets eget *open access*-forlag, UCL Press, i 2020 og er siden blevet hentet ned over 69.000 gange i 174 lande. Den bliver brugt ved universiteter rundt omkring i verden – også i lande, hvor der ikke findes skandinaviske studier. Den var tænkt som en interdisciplinær lærebog i nordiske studier, nordisk historie, kulturer og samfund fra middelalderen til i dag. Den spænder over hele den nordiske region og behandler alt fra runeinskriptioner over naturvidenskabelige skrifter af Carl von Linné til velfærdsmodeller, moderne migrationer og nordiske stereotyper. Som lærebog er den baseret på vores introduktionskurser i nordisk kultur og historie ved UCL.

Der er selvfølgelig en masse litteratur i lærebogen, men ikke alt ville kunne genkendes som klassikere eller ses behandlet som nationalt kanoniske tekster. Vi har et kapitel om sagaer (nok

det største kollektive nordiske bidrag til verdenslitteraturen), men her i en diskussion af litterære teknikker, bureaukrati og cross-dressing i islændingesagaen *Laksdøla saga* – som også er en af de mest interessante kærlighedstragedier i Nordens litteraturhistorie. Lærebogen har også et kapitel, der diskuterer det store finske nationalepos *Kalevala*, men her i relation til islandske Jónas Hallgrímssons nationalromantiske digt "Ísland" (1835) og Sibeliuss' symfoniske digt *Finlandia* (1899) for at diskutere, hvordan nationen bliver til mellem nordiske sprog, geografier, traditioner og æstetiske udtryk. Vi prøver at forstå forskellige oplevelser af industrialisering og urbanisering ved at sammenligne H.C. Andersens rejsebog *En Digtets Bazar* (1842) med finske Juhani Aho (1861-1921) komisk-realistiske roman *Rautatie* (1884, på dansk: *Jærnbanen*, 1893) og norske Kristofer Uppdals novelle "Ved Akerselva" (1910). Der er selvfølgelig også et kapitel dedikeret til Ibsens Nora og kvindefrigørelsen – eller bare frigørelsen – men fokus er her på, hvordan dukkehjemmet er blevet leget med, adapteret og internationaliseret af blandt andre danske Jakob Weis i hans *Helmer Hardcore* (2007), der udelukkende finder sted i Helmers badeværelse og følger hans håbløse forsøg på at fortsætte livet som alenefar.

Andre kapitler om nordisk litteratur omhandler, hvad vi kalder "the North Atlantic Drift", hvor vi ser på yngre samiske og grønlandske forfattere, heriblandt Niviaq Korneliussen, hvis stil og indhold skriver sig ind i både globale og nationale spørgsmål gennem et kritisk blik på postkoloniale forhold. Her er også dansk/norsk/samiske Maren Uthaug's roman *Og sådan blev det* (2013), der følger samiskfødte Risten, som får revet sine samiske rødder op og tvinges ind i en ny hybrid dansk identitet, ligesom vi i et kapitel præsenterer ny nordisk flerstemmighed og kulturmøder i Jonas Hassen Khemiris svensksprogede *Et øye rødt* (2003), Yahya Hassans digte og norske Maria Navarro Skarangers *Alle utlendinger har lukka gardiner* (2015).

I vores undervisning i nordisk litteratur, som den også foregår ved mange andre universiteter uden for Norden, og som

den behandles i *Introduction to Nordic Cultures*, finder vi en sådan tilgængelig forskellighed og ikke blot anvendt som et analytisk begreb men som et pædagogisk redskab. Det anvendes med en forståelse af, hvordan nordisk litteratur kan engagere internationale læsere, og hvordan den kan fungere som en dialogisk zone mellem læsere, nationer, sprog og kulturer. I en transnational undervisningskontekst er det blandt andet denne dobbelte funktion – genkendelighed og fremmedhed – der gør netop *nordisk* litteratur til en relevant og nødvendig horisont for undervisningen med den nye, geografisk udvidede litteraturkanon.

Nye nordiske litteraturstudier

Inspirationen til vores lærebog og min tilgang til nordisk litteratur kommer fra nyere skandinavisk forskning på tværs af og hinsides den nordiske region. De seneste år har budt på en række forskningsprojekter og antologier, der arbejder med nordisk litteratur i et integreret og transnationalt perspektiv. Denne udvikling afspejler en stigende interesse for at forstå Norden som et samlet litterært og kulturelt felt snarere end som adskilte nationale traditioner. Det er en bevægelse, der både er akademisk og pædagogisk motiveret, og som har konsekvenser for, hvordan vi tænker kanon og undervisning – og altså en tendens, der foregriber ministerens ”åndelig oprustning i nordisk kultur”.

Til forskel fra for 20 år siden er der i dag en åbenlys tendens til fællesnordiske forsknings- og udgivelsesprojekter. Jeg kan nævne *A Cultural History of the Avant-Garde in the Nordic Countries 1900-1925* (2012), bl.a. redigeret af Tania Ørum og Benedikt Hjartarson; Cian Duffy og Robert W. Rix’ *Nordic Romanticism: Translation, Transmission, Transformation* (2022) og deres kommende *Cambridge Companion to Nordic Romanticism*, samt Kristina Malmio og Yvonne Lefflers kommende *Routledge Companion to Nordic Literature*, der fokuserer på genrer i fællesnordisk litteratur som sagaer, autofiktion, dystopisk og gotisk litteratur, konkret poesi osv. Det er typisk for sådanne projekter – i langt højere grad end før – at forskere arbejder på tværs af de nordiske litteraturer. Den

enkelte forsker er derfor ikke stavnsbåndet til kun at bidrage med indsigter i den nationale litteratur, ens modersmål har givet.

Det er også kendetegnende, at disse antologier er udgivet på engelsk – andre eksempler herpå er min egen *Scandinavian Crime Fiction* (2017) og mange andres bøger om skandinaviske krimier samt Gunilla Hermansson og Jens Lohfert Jørgensens *Exploring Nordic Cool in Literary History* (2020). Denne forholdsvis nye tendens i litteraturforskningen er også eksemplificeret med antologien *Nordic Literature: A Comparative History* (2017), der ifølge de amerikanske skandinavister og redaktører, Steven Sondrup og Mark Sandberg, insisterer på at undersøge regionens litterære produktion og kommunikation samlet set uden at bagatellisere diversiteten. Hertil skal man selvfølgelig også regne det ambitiøse fællesnordiske projekt *Nordisk kvindelitteraturhistorie*, der blev grundlagt i 1980'erne af litteraturforskere fra alle de nordiske lande, og som fra 2012 og fremefter er blevet opdateret og digitaliseret under Anne-Marie Mais ledelse – netop *Nordisk kvindelitteraturhistorie* er, hvad Mai har kaldt en integreret nordisk litteraturhistorie, der ikke som i Mogens Brøndsteds *Nordens litteratur* fra 1972 behandler de enkelte nationale litteraturer separat. *Nordisk kvindelitteraturhistorie* er også en litteraturhistorie, der udkom simultant på dansk og svensk og for nylig også på engelsk, og som ikke er bange for at beskæftige sig med genrelitteratur, inklusive litteratur, der ikke er åbenlys fiktion, og litteratur fra små og marginaliserede sprogområder.

Et andet projekt, der bør medtænkes i denne sammenhæng, er den svenske antologi *Nordens litteratur*, der udkom i 2017, redigeret af Margareta Petersson og Rikard Schönström. Også denne er en integreret og omfangsrig nordisk litteraturhistorie, som dog udelukkende er skrevet af svenske forskere. De starter med runesten og gennemgår de traditionelle litterære perioder kronologisk med flere nationale litteraturer medtaget og sammenlignet: Holberg møder Hedvig Charlotta Nordenflycht; danske og svenske kanoniske forfattere sammenlignes: Ewald, Brorson og Biehl møder Olof von Dalin, Carl von Linné og Johan Henric Kell-

gren. Men vores svenske kolleger kan alligevel ikke nære sig og tildeler Carl Michael Bellman et længere separat kapitel – som den eneste.

At vi her bevæger os på sikkert kanonisk grundlag, kan ses i udvalget af romantikkens forfattere: Esaias Tegnér, Per Daniel Amadeus Atterbom, Carl Jonas Love Almqvist, Fredrika Bremer og Johan Ludvig Runeberg møder Oehlenschläger, Andersen, Kierkegaard, Grundtvig og Camilla Collett. Men der nævnes også væsentlige forfattere, der måske er mindre velkendte i Sverige, som B.S. Ingemann, Thomasine Gyllembourg, Mathilde Fibiger og Jónas Hallgrímsson.

Det fællesnordiske eller samnordiske perspektiv er også tydeligt i behandlingen af, hvad man kunne kalde det nordiske moderne gennembrud, hvor August Strindbergs *Röda rummet* (1879) sammenlignes med Herman Bangs *Stuk* (1887). Også periodens kvindelige forfattere sammenlignes på tværs af sprog: Amalie Skram, Victoria Benedictsson og Stella Kleve. Til det sene 1800-tals nordiske kanon hører også Selma Lagerlöf, Bjørnstjerne Bjørnson, Verner von Heidenstam, Hjalmar Söderberg, Ibsen, J.P. Jacobsen og Johannes V. Jensen. Der er vel ikke så mange overraskelser i dette udvalg, men det er stadig fascinerende og frugtbart at se denne fællesnordiske kanon "i levende live", sammenlignet og gensidigt berigende.

Nordiske kanoner i praksis

I Norge og Sverige har der ligesom i Danmark været en livlig debat om litterære kanoner og læselister for skolen i de senere år. Denne debat afspejler en generel tendens til at problematisere kanonbegrebet og til at søge efter mere fleksible og inkluderende måder at definere og undervise i den nationale litterære arv på. I Norge har man argumenteret for en dynamisk kanon, hvor lærerne har frihed til at vælge tekster, der engagerer eleverne og skaber genkendelse (Grütters & Myren-Svelstad, 2022). Denne tilgang understreger vigtigheden af, at eleverne føler sig involveret i litteraturen, og at de kan se sig selv i de historier, der fortælles. Det er

også vigtigt, at lærerne har mulighed for at vælge tekster, der er relevante for deres elevers liv og interesser, så litteraturen kan bidrage til at fremme læselyst og engagement.

Sammenligninger mellem danske, norske og svenske tilgange til en national litteraturkanon viser forskellige strategier og værdigrundlag. Danmark har traditionelt haft en fast og statisk kanonliste, mens Norge og Sverige i stigende grad arbejder med læselister, der giver lærerne frihed til at vælge tekster ud fra relevans og undervisningsmæssig funktion. I Norge har man i stedet for en officiel kanon valgt at analysere, hvilke forfatterskaber der faktisk anvendes i undervisningen. Resultatet viser, at norsklærere ofte vælger de samme klassiske tekster – Ibsen, Skram, Hamsun – men også i høj grad orienterer sig mod samtidslitteraturen (Grüters & Myren-Svelstad, 2022). Klassikerne bliver brugt i undervisningen, fordi de er væsentlige for en fælleskulturel forståelse, men mest fordi de er tekster, der har vist sig at være evigt aktuelle klassikere, og det er i dette lys, at arbejdet med kanonlitteraturen i skolen kan skabe ”genkendelse” og ”engagement”. Det hjælper nok også, at Ibsens Nora er gået igen i den populære tv-ungdomsserie *Skam*.

Forfatterne til studiet argumenterer for at beholde en sådan ”dynamisk kanon”, hvor lærere finder deres egne men også fælles veje eller stier gennem det litterære landskab, hvormed en egentlig (og ikke en skjult) fælles kanon fremkommer (Grüters & Myren-Svelstad, 2022). Det er dog også tydeligt, når man ser på, hvilke klassiske forfatterskaber der oftest anvendes i undervisningen, at den del af litteraturen, der er fælles, er meget snæver. Selv om norsklærerne ofte vælger de samme klassiske kanontekster, orienterer de sig også i høj grad mod tekster fra 2000-tallet. Det er forståeligt nok, hvis målsætningen er at skabe genkendelse og engagement i klasselokalet under pres fra omfangsrige læreplaner. Forfatterne til studiet kan da også konkludere, at norskfagets kanon i praksis omfatter dels en traditionel moderne gennembrudskanon, dels en dynamisk samtidslitterær kanon – og, altså,

en meget national litteraturliste, der dog også medtager norsk-samisk litteratur.

I Norge ser det ud til, at man kunne ønske sig en litteraturkanon (uden at kalde det en kanon) efter en nyere svensk model, der ikke udelukkende består af Klassikere med stort K, men af "kvalitetslitteratur", der også kan inkludere samtidslitteraturen, nordisk litteratur og endog verdenslitteratur. Det er tydeligt, i den norske debat og i den svenske litteraturliste, at hele ideen med en fælles kanon eller læseliste i mindre grad handler om kulturel erindring, om nationalt medborgerskab, men derimod om, at litteraturen skal kunne "fungere i undervisningen" – og med det menes der, at litteraturen skal "berøre, engagere, vække nysgerrighed, give kundskaber og nye perspektiver". Det er også interessant, at hvor en litteraturkanon traditionelt set handler om at "definere og understøtte en gruppes kulturelle identitet", da er debattører og aktører i dagens kanondiskussioner langt mere optagede af at komme en truet læsekultur til undsætning.

Den ønskede model i Norge synes som nævnt at være de svenske læselister bestemt af Skolverket i 2024. I en sådan læseliste forklares det til læreren, at "her finder du læselister som indeholder forslag til blandt andet billedbøger, romaner, digte og noveller. De kan give dig inspiration og nye ideer, når du skal vælge litteratur til din undervisning. Læselisterne er frivillige at anvende. Du finder også skabeloner til at lave dine egne læselister" (Skolverket, 2025). Læselisten for gymnasiet beskrives som indeholdende "skønlitteratur som kan engagere, skabe nysgerrighed og lede til spændende samtaler med børn og elever" (Skolverket & Kulturrådet, 2024).

Der er blevet plads til svenske klassikere som Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas* (1905; dansk: 1905), Lagerlöfs *Kejsarn av Portugallien* (1914; dansk: *Kejseren af Portugalien*, 1914), Moa Martinsons *Kvinnor och äppelträd* (1933; dansk: *Kvinder og æbletræer*, 1981), Harry Martinsons *Nässlorna blomma* (1935; dansk: *Nælderne blomstrer*, 1968) og den svensk-samiske forfatter Ann-Helén Laestadius internationale bestseller *Stöld* (2021; dansk: *Bytte*, 2022). Vi

finder også Victoria Benedictssons novelle "Ur mörkret" (1888; dansk: "Ud fra Mørket", 1888), Edith Södergrans digt "Vierge moderne" (1916; dansk 1953), og selvfølgelig Strindberg – med en novelle, "Dygdens lön" (1884; dansk: "Dydens Belønning", 1921), da dramatik ikke er medtaget. Men der er også blevet plads til norske Tarjei Vesaas *Fåglarna* (1957; dansk: *Fuglene*, 1957), danske Janne Tellers dystopiske ungdomsroman *Intet* (2000), tekster af Vita Andersen og Yahya Hassan og den finske forfatter Emmi Itärantas økokritiske bestseller *Minnet av vatten* (2012; dansk: *Vandets vogter*, 2015). Man finder endog den engelske bestsellerforfatter Neil Gaimans genfortælling af *Nordiske myter: Från Yggdrasil till Ragnarök* (2017).

Udover at der klart er en ambition om at inspirere til et bredere nordisk litteraturvalg, så er der også blevet plads til tysk, russisk, fransk og især engelsksproget litteratur, fx klassikere af Kafka, Gogol og Camus og nyklassikere af den aktuelle irske Claire Keegan, australske Shaun Tan, nigerianske Chinua Achebe og indiske Arundhati Roy – der er ovenikøbet blevet plads til en moderne svensk krimi af Jens Lapidus og en norsk grafisk roman af Nora Dåsnes.

Den svenske læseliste er virkelig en liste med alt godt fra havet, Østersøen og andre verdenshave med dens i alt 57 mandlige og kvindelige forfattere. Det er klart, at det svenske Skolverket her leverer på deres ønske om at give undervisere mulighed for selv at vælge til og fra med henblik på at optimere elevernes begejstring for læsning med mulighed for genkendelse samt adgang til nye og gamle "fremmede" perspektiver. Der er nærværende og udfordrende perspektiver på individet og familien, og det er på sin vis også en dekoloniseret kanon med marginaliserede stemmer fra Sápmi og Indien. Det er også en intersektionel liste med stemmer, der taler fra både marginaliserede køns- og etnicitetspositioner, og den går åbenlyst ikke et nationalpolitisk endsigte et regionalt ærinde. Men det er også en anti-kanonisk liste af litterære legoklodser, hvor én kan tages ud og let erstattes af en anden.

Som i den norske "dynamiske kanon" er der i den svenske liste en overvægt af litteratur fra efter årtusindeskiftet og dertil moderne klassikere, mest fra det moderne gennembrud og det 20. århundrede, samt en overvægt af globale engelsksprogede værker af Ishiguro, Achebe og Roy. De tidligst medtagne tekster er digte af Stagnelius fra 1813 og Runeberg fra 1833, hvis man ser bort fra Gaimans moderne genfortælling af nordiske myter.

Skolverkets læseliste er inspirerende til et kursus i nordisk og global litteratur – og en liste, der virkelig giver magten tilbage til underviseren og måske ovenikøbet eleverne. Rådet til underviserne er, at læselisterne bare er forslag til god litteratur, og at man kan læse noget andet, hvis det fungerer bedre. Denne tilgang afspejler en bevægelse væk fra en nationalt defineret kulturkanon og henimod en mere inkluderende og elevnær litteraturundervisning. Det handler ikke længere kun om kulturel erindring og national identitet, men også om engagement, genkendelse og relevans. Litteraturen skal kunne fungere i undervisningen: Den skal berøre, vække nysgerrighed og åbne for nye perspektiver.

I Danmark forsøger den opdaterede kanon fra 2025 at imødekomme nogle af disse krav ved at inkludere flere kvindelige og nordiske forfattere og give lærerne større frihed med den udvidede bruttoliste uden helt at opgive tanken om en centralt formuleret obligatorisk kanon. Det er også værd at bemærke, at de tre nordiske tilgange til den svære kunst at udvælge litteratur til undervisningen fremhæver litteraturens funktion som samtalestarter og kilde til refleksion. Litteraturen skal ikke blot repræsentere en national arv; den skal kunne engagere eleverne og give dem nye perspektiver på verden. Det er en tilgang, der harmonerer med ideen om en *uncanny* kanon – en kanon, der både er genkendelig og fremmed, og som kan udfordre elevernes forestillinger om deres egen og andres kultur og identitet.

Overordnet set synes der på trods af forskelligheder at være en vis nordisk forbrødring om, hvad en litteraturkanon i praksis skal kunne i dag. Den må være fleksibel og åben; den skal kunne rumme både nationale klassikere og globale stemmer, både

historiske værker og samtidslitteratur. Den skal kunne tilpasses lokale undervisningskontekster og samtidig bidrage til en fælles nordisk kulturforståelse. Dette kræver en ny måde at tænke kanon på – ikke som en liste, men som et åbent netværk af tekster, erfaringer og perspektiver.

Når elever i Danmark læser værker fra Norge, Sverige, Finland, Grønland, Færøerne og Island – og vice versa – får de mulighed for at forstå regionens mangfoldighed og fælles historie. Det kan styrke, hvis ikke ligefrem opruste, en nordisk identitet og samtidig åbne for refleksion over nationale forskelle og ligheder, især ved inddragelse af litteratur skrevet på de mange ”mindre” nordiske sprog som de samiske samt grønlandsk og færøsk. Disse litteraturer har ofte været marginaliseret i nationale kanoner, men de rummer vigtige perspektiver på globale erfaringer, kolonialisme, flersproglighed og kulturel selvforståelse. Ved at integrere dem i en nordisk kanon kan man også bidrage til en mere samtidig, retfærdig og inkluderende forhandling af kulturarv.

Kanon nordisk: På vej mod en ny skandinavisme?

Vi har ikke længere en nordisk digterkonge som Adam Oehlenschläger – laurbærkronet som sådan i Lunds Domkirke i 1829 af selveste Tegnéér – til at give os den mest enkle bevæggrund for, hvorfor vi bør udvide vores litterære kanoner mod en nordisk horisont. Oehlenschlägers skandinavisme beroede delvist på at række ud efter den ældste litteratur for at se hinsides nationale forskelle og dermed styrke den skandinaviske familiefølelse. Som (lidt knudret) formuleret i hans fortale til heltedigtet *Hrolf Krake*:

Et stort Heltebilled fra vor nordiske Oldtid begeistrede mig. De tre nordiske Folk, der (uden Hensyn til Politik) karakteristisk og poetisk tagne, altid, i Sammenligning med andre Nationer, maae føle sig som Brødre, ville i dette Digt, haaber jeg, ikke finde uværdige Representanter; ogsaa vover jeg at troe, at jeg uden smaalig National-partiskhed har ydet Enhver sit. Hrolf, Hialte, Biarke og

Vøggur vare Venner: gid Danske, Norske og Svenske stedse være det! (Oehlenschläger 1828/1930, s. 164-165)

Det er dog også tydeligt, at Oehlenschläger er bevidst om, at skal familiefreden bevares, må hver have sit i lige mængder, "uden smaalig Nationalpartiskhed". At en oldnordisk skandinavisme, når han skuede ud under laurbærrene, kunne synes lettere utopisk i nationalstatens århundrede, hvor nationalpartiskhed ville komme til at sætte dagsordenen, selv inden for kunst og litteratur, er en bekymring, der måske kommer til syne mellem linjerne – en bekymring, han i så fald delte med Goethe, der i samme periode ønskede sig verdenslitteraturens endelige komme som modstykke til den herskende provinsielle nationale horisont. Selv med Brandes' kosmopolitiske brandtaler og indflydelse på moderne nordisk litteratur og litteraturforskning, er det vel ikke helt forkert at påstå, at der har været stille omkring det nordiske familiebord – i hvert fald indtil årtusindeskiftet, hvor Goethes verdenslitteratur blev genopdaget internationalt som litteraturkritisk ide sammen med utopiske tanker om en postnational æra.

Vi har ikke i dag en skandinavisk digterkonge som Oehlenschläger, men vi har en masse unge forfattere, der praktiserer en ny form for skandinavisme. I mit arbejde for Velux Fondens Writers-in-residence-legater ved nordiske institutter i Danmark, Grønland og Færøerne har jeg lagt mærke til, at mange af de yngre forfattere ikke blot har læst på forfatterskolen i København, som man kunne vente, men også har uddannet sig ved lignende skoler i Norge og Sverige. De udgiver tekster på søstresprog, læser hinanden hyppigt, og der er endda små forlag, der ikke skelner synderligt mellem, hvilket skandinavisk sprog de udgiver på. Det ser ud til, at skandinaviske forfattere på ny finder sig tiltrukket af og hjemme i et nordisk kulturfællesskab. Hvor Norden altid har udgjort sit eget litterære system et sted mellem nationen og verden, hjulpet af nordiske litteraturpriser, dygtige forlag og oversættere, er vi i dag et sted, hvor det af mange årsager, inklusive geopolitiske, er blevet tydeligt, at vi bebor et forbundet nordisk

øhav, et arkipelag i et stormombrust verdenshav – for at sige det storladent.

Den tidligere nævnte internationale succes for danske og nordiske forfattere på et globalt engelsk, forsøgene på at skrive integrerede nordiske litteraturhistorier og de udvidede, fleksible læselister, der tilbydes Nordens litteraturundervisere, er udtryk for en bredere horisont end den nationale. Dan Ringgaard (2021) har skrevet elegant om horisonten for dette nordiske arkipelag mellem nationen og verden i forbindelse med en analyse af Tomas Tranströmers langdigt *Östersjöar*, hvori han argumenterer for etableringen af regionen som et studiefelt i en postnational tid. Vi har her at gøre med en form for nedskaleret komparatisme eller en verdenslitteratur under lup, som i de nævnte sammenlignende regionale nordiske litteraturstudier. Arkipelaget er ikke blot en velkendt nordisk geografi, men også en figur for relationer, der er mindre landfaste, mere flydende, og som derfor hele tiden bevirker en forskydning af det centrale og det perifere i regionen.

Netop den transnationale, snarere end den postnationale, region er i min optik, hvad der kendetegner og inspirerer mange nordiske litteraturforskere og forfattere i dag. En sådan transnational, integreret regional litteratur er godt positioneret til at favne hidtil oversete litterære kulturer som den færøske, grønlandske og samiske, til at inkludere genrer, der hidtil har været ekskluderet fra de nationale kanoner, og til at konfrontere skævvridninger i forhold til køn og etnicitet. Et opdateret litterært kort over den nordiske region fremhæver litterær, sproglig og kulturel diversitet og hybriditet – det er et mere diffust kort med foranderlige centre og periferier; og disse er spundet ind i et endnu større globalt netværk af erfaringer, identiteter og konflikter, der tilbyder nye perspektiver på fortidens og nutidens litterære traditioner.

Man kunne selvfølgelig indvende, at et sådan diffust, foranderligt eller u-hyggeagtigt blik på nordisk litteratur står i direkte modsætning til forsøg på at identificere en egentlig kanon, som i Aleida Assmanns (2008) definition står for et samfunds aktive,

arbejdende erindring, der definerer og understøtter en gruppes kulturelle identitet. Assmann skriver om kulturel erindring og glemslen – der uundgåeligt er en del af, hvad en nation vælger at erindre – at der er en aktiv form for glemsel, hvor man bogstaveligt talt destruerer fortidens levn, og en passiv form for kulturel glemsel, der er relateret til ikkeintenderede aktiviteter som at miste, gemme, negligere eller helt forlade. Hvad der umiddelbart er mistet, men ikke materielt ødelagt, kan måske blive genopdaget og gravet frem ved hjælp af en systematisk arkæologisk undersøgelse. Der er altså en mulig vej fra kulturel glemsel til kulturel erindring. Oehlenschläger fremgravede fx ikke kun guldhornene men også en oldnordisk fortælling, der kunne genanvendes i fællesnordisk kulturel erindring i en aktiv nordisk kanon. Det er på samme måde med erindring som med glemsel. Den aktive erindring, der holder fortiden present, kalder Assmann for kanon, og den passivt hengemte erindring, der præserverer fortidens fortid, kalder hun for arkivet.

Traditionelt forstået er en kanon ikke en hitliste. Den er upåvirket af historiske forandringer og er immun over for skiftende smagsdommeri. En kanon bliver ikke lavet fra bunden med hver ny generation; derimod overlever den skiftende generationer, der må møde den og genfortolke den på ny i henhold til deres egen tid. Men hvor den klassiske eller religiøse forståelse af kanon fordrer permanens, der er kunstens og litteraturens kanon kendetegnet ved åbenhed for forandringer og forhandling. Grundlaget for sådanne forandringer skal findes på arkivets hittegodskontor. I en parafrasering af Michel Foucault siger Assmann om arkivet, at det er fundamentet for, hvad vi kan sige i fremtiden om nutiden, der til den tid vil være fortid. Arkivets objekter er organiserede, katalogiserede, men balancerer på glemslens knivæg. Kunstnere og humanistiske forskere har tilgang til at vurdere arkivets indhold, genvinde det næsten tabte ved et give det en ny kontekst. Arkivet er derfor, ifølge Assmann, et rum, der befinder sig på grænsen mellem glemsel og erindring med dets materialer

præservede i et latent stadie, på et mellemsted som midlertidigt opmagasineret.

Det er dette endnu noget diffuse arkiv af nordisk litteratur, kunstnere og forskere på det seneste har været i gang med at omorganisere og bringe ud af glemslen. Et arkiv, fra hvilket en fornyet kanon kan tage form, én, der er bedre i stand til at skabe en aktivt arbejdende erindring, der kan definere og understøtte danske elevers kulturelle identitet i et nordisk arkipelag. Det er min påstand, at vores tilgængelige arkiv er blevet meget større og mere forskelligartet på alle måder over det sidste kvarte århundrede, hvilket er nødvendigt for at imødekomme en ny virkelighed og for at gøre litteraturen relevant og uundværlig for en ny generation.

Konklusion

Denne artikel har undersøgt, hvordan en nordisk litteraturkanon kan gentænkes i lyset af globalisering, transnational undervisning og en ny skandinavisme. Med udgangspunkt i begreber som "tilgængelig forskellighed" og Assmanns skelnen mellem kanon og arkiv har jeg argumenteret for en dynamisk og inkluderende tilgang til kanondannelse og undervisning med kanontekster – en *uncanny canon*, der både rummer det genkendelige og det fremmede.

Vi har set, hvordan dansk og nordisk litteratur har haft betydelig international succes, og hvordan denne succes ikke nødvendigvis følger nationale kanontraditioner. Tværtimod har værker som Tove Ditlevsens *Københavnertilogi* og Niviaq Korneliusssens *Homo Sapienne* fundet resonans i globale læserfællesskaber, netop fordi de tilbyder tilgængelig forskellighed og tematiserer erfaringer, der rækker ud over nationale grænser.

Undervisning i nordisk litteratur uden for Norden – som ved UCL – har vist, hvordan en transnational tilgang kan skabe engagement og refleksion. Studerende møder Norden som både et kulturelt spejl og et fremmed landskab, og litteraturen fungerer som et forbundet øhav af erfaringer og identiteter. Det kræver en

kanon, der ikke er statisk, men som kan tilpasses og forhandles i forskellige kontekster og i dialogen mellem traditioner, nationer og elever. En *uncanny* kanon kan fungere som et redskab til at navigere i det nordiske litterære arkipelag – et landskab af tekster, erfaringer og perspektiver, der er forbundet på kryds og tværs.

Samtidig må vi erkende, at en kanon ikke kun er et spørgsmål om litterær kvalitet, men også om politiske og institutionelle valg. Hvad der inkluderes og ekskluderes i en kanon, afspejler magtstrukturer, historiske prioriteringer og kulturelle normer. En ny kanon må derfor være bevidst om sin egen konstruktion og åben for kritik og revision. Det er også vigtigt at se på, hvordan en kanon kan fungere som et pædagogisk værktøj. En kanon, der er sammensat med henblik på undervisning, må tage højde for elevernes mangfoldige baggrunde og erfaringer. Den må kunne engagere og udfordre, og den må kunne skabe rum for samtale og refleksion. Det kræver en didaktisk tilgang, hvor kanonen ikke er en autoritativ liste, men en dynamisk ressource.

I denne sammenhæng bliver begrebet *uncanny* særligt relevant. Det peger på den dobbelte oplevelse af genkendelse og fremmedgørelse, som god litteratur ofte fremkalder. En *uncanny* kanon kan derfor være en kanon, der ikke blot bekræfter kulturelle identiteter, men som også udfordrer dem og åbner for nye perspektiver. Den kan være et redskab til at tænke med – og til at tænke imod.

Endelig kunne vi overveje, hvordan en mere nordisk litteraturkanon kan bidrage til en bredere forståelse af regionens rolle i verden. I en tid præget af globale kriser, uligheder og kulturel fragmentering kan litteraturen fungere som en form for kulturelt diplomati – som en måde at skabe forbindelser og forståelse på tværs af grænser. En nordisk kanon, der er åben, inkluderende og refleksiv, kan derfor være et vigtigt bidrag til en verdensvendt samtale om kulturer, identiteter og fællesskaber.

Referencer

- Assmann, A. (2008). Canon and archive. I A. Erll og A. Nünning (red.), *Cultural memory studies: An international and interdisciplinary handbook* (s. 97-108). Walter de Gruyter.
- Books on the Underground (n.d.). <https://booksontheunderground.co.uk/>
- Brandes, G. (1902). Verdenslitteratur. *Samlede Skrifter* (bd. 12, s. 23-28). Gyldendal.
- Chitnis, R., Stougaard-Nielsen, J., Atkin, R., & Milutinović, Z. (red.). (2020). *Translating the literatures of small European nations*. Liverpool University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvvb7kq9>
- Gosse, E. (1880, 29. maj). Iolante. *The Athenæum*, nr. 2744, s. 706.
- Grüters, R. & Myren-Svelstad, P.E. (2022). Kanontekster i norskundervisningen – fra skjult til dynamisk kanon. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8, 328-46. <http://dx.doi.org/10.23865/ntpk.v8.3594>
- Jensen, M.H. (2018, 30. september). The Danish Tolstoy. Henrik Pontoppidan rules over the province of Danish letters with a grey-bearded authority akin to Leo Tolstoy's or Henry James's. *The New York Review* [online]. <https://www.nybooks.com/online/2018/09/30/the-danish-tolstoy/>
- Jones, D. (2025, 16. maj). Is *Waist Deep* the quintessential millennial novel we've been waiting for? *British Vogue*, [online]. <https://www.vogue.co.uk/article/waist-deep-linea-maj-ernst-interview>
- Kristeva, J. (1991). *Strangers to ourselves*. New York: Columbia University Press.
- Larsen, H.V. (1944). Kong Renés Datter. *Danske Studier*: 78-90. <https://danskestudier.dk/wp-content/uploads/2018/06/1944.pdf>
- Lindskog, A., & Stougaard-Nielsen, J. (red.). (2020). *Introduction to Nordic cultures*. UCL Press.
- Moberg, B.R., & Damrosch, D. (red.) (2022). *Ultraminor world literatures*. Brill.

- Oehlenschläger, A. (1930). Fortale. Til *Hrolf Krake*. Et Heltedigt (1828). I H. Topsøe-Jensen (red.), *Poetiske Skrifter* (bd. 5, s. 159-165). Gad.
- Petersson, M., & Schönström, R. (red.). (2017). *Nordens litteratur*. Studentlitteratur AB.
- Ringgaard, D. (2021). The Region as an in-between space: Tomas Tranströmer's *Östersjöar* and the making of an archipelagic Nordic literature. I D. Ganguly (red.), *The Cambridge History of World Literature* (s. 495-510). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009064446.027>
- Skolverket (2025). *Läslistor* [online]. <https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/stod-i-arbetet/laslistor>.
- Skolverket & Kulturrådet (2024). *Läslista för gymnasiet* [online]. https://www.skolverket.se/download/18.24a898c4193d7b6bf15f/1734525804524/La%CC%88slistor_Gymnasiet.pdf
- Sondrup, S., & Sandberg, M. (red.). (2017). *Nordic literature: A comparative history*. John Benjamins Publishing Company.
- Stougaard-Nielsen, J. (2016). Nordic noir in the UK: The allure of accessible difference. *Journal of Aesthetics & Culture*, 8(1), s. 1-11. <https://doi.org/10.3402/jac.v8.32704>
- UVM (2025, 26. september). Nu er den nye litteraturkanon klar: Flere kvindelige forfattere og nye stemmer. *Børne- & Undervisningsministeriet* [online]. <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2025/september/250926-nu-er-den-nye-litteraturkanon-klar-flere-kvindelige-forfattere-og-nye-stemmer>
- Wood, J. (2019, 14. oktober). A neglected modern masterpiece and its perverse hero. Magnificently metaphysical and boldly human, Henrik Pontoppidan's "Lucky Per" plays for the highest possible stakes. *The New Yorker* [online]. <https://www.newyorker.com/magazine/2019/10/21/a-neglected-modern-masterpiece-and-its-perverse-hero>